

Vurderingskriterier i forbindelse med valg af læremidler til distributionssamlingerne på Centre for undervisningsmidler

AF: ELSEBETH SØRENSEN, UNIVERSITY COLLEGE SJÆLLAND, CENTER FOR UNDERVISNINGSMIDLER SLAGELSE

Vurdering og formidling af læremidler er et af CFU'ernes kerneområder. Geocaching eller Anne Franks dagbog – hvordan vurderes og formidles læremidler?

CFU'ernes distributionssamlinger er sammensat efter et bredt syn på undervisningsmidler og udstyr til brug i undervisningen, der kan tilfredsstille brugerens behov for variation og nytænkning inden for relevante og opdaterede typer af tilgængelige undervisningsmidler og udstyr.

I denne artikel vil jeg redegøre for en undersøgelse af, hvilke vurderingskriterier CFU'erne anvender i forbindelse med udvælgelse af læremidler til indkøb. Herefter vil jeg diskutere vurderingskriteriernes rolle i CFU'ernes formidlingsopgaver og til slut pege på fremtidige perspektiver i CFU'ernes arbejde med læremiddelformidling.

Jeg foretog i foråret 2009 en empirisk undersøgelse af vurderingskriteriers anvendelse i forbindelse med valg af læremidler til CFU'erne. Formålet med undersøgelsen var at få et billede af vurderingslandskabet på CFU'erne og fremadrettet at styrke og videreudvikle vurderingskriterierne. Desuden skulle undersøgelsen bidrage til at få en viden om sammenhængen mellem vurderingskriterier og

formidling. Undersøgelsens design er vedlagt som bilag.

Resultaterne af undersøgelsen viste, at CFU'erne befinder sig i en sammenlægningsperiode, og at netop vurderingskriterier og formidling af læremidler er indsatsområder på flere CFU'er. Derfor refererer jeg ikke til konkrete resultater fra undersøgelsen, men skriver om nogle tendenser.

På CFU'erne findes forskellige materialeudvalg bestående dels af faggrupper med eksterne repræsentanter og dels tværgående materialeudvalg ligeledes med eksterne repræsentanter. Fælles for alle CFU'er er, at skolebiblioteks konsulenter, lærere, konsulenter og administrative medarbejdere er medlemmer af udvalgene.

Beslutninger om indkøb træffes efter indstilling fra materialeudvalget. Ved tvivlstillfælde tager konsulenterne den endelige beslutning i forhold til faglig relevans, budget og i forhold til hvilke andre materialer, der findes på området på CFU i forvejen. Langt de fleste læremidler indstilles til indkøb af konsulenterne

Generelle vurderingskriterier

På halvdelen af CFU'erne er der ikke nedskrevne procedurer for

læremiddelvalget, men man diskuterer løbende hvordan, hvad, hvorfor osv., og nogle anvender elektroniske/digitale materialevalgsprogrammer som arbejdsredskab. De CFU'er, som har nedskrevne vurderingskriterier anfører følgende generelle vurderingskriterier:

- Anvendelighed i forhold til udlån, være egnet til distribution
- Materialet skal have supplerende værdi
- Materialet skal fremstå helhedspræget og indbydende for målgruppe og brugere, således at materialet kan bruges både separat og sammen med andet materiale
- Alsidighed (ikke kun bøger)
- Vække elevernes interesse i at tilegne sig viden og indsigt
- Inspirere til forskellige arbejdsformer bl.a. projektarbejdsformen
- Eksperimentel og laborativ tilgang til læring
- Give fælles oplevelser
- Indeholde et læringssyn, der fremmer en differentieret undervisning
- Kriterier fra materialevalgsprojekt mellem CFU og Danmarks skolebibliotikarer¹
- Relation til den pædagogiske udvikling

- Godkendt til udlån, en vis grad af interaktivitet og respons (de digitale læremidler)
- Læremidler til en smal brugergruppe, dyre læremidler eller andre specielle læremidler
- At der i fagbøger er en læserute, som er tydelig for eleverne
- Vurdering og afvejning i forhold til øvrige materialer på CFU.

Som det fremgår, er der mange facetter, som er væsentlige i forhold til de generelle vurderingskriterier. Der er dels de praktiske i forhold til distributionen, de didaktiske og metodiske overvejelser, læringssyn osv.

Faglige vurderingskriterier

Der ligger naturligvis også faglige kriterier til grund for læremiddelvalget. For eksempel til faget dansk, hvor der fokuseres på flere aspekter af læremidlet:

- Opfylder og understøtter det Fælles Mål
- Litteratursyn
- Læsesyn
- Læringssyn
- Progression – materialet skal understøtte faglig progression
- Spørgsmål og opgavedelen
- Målgruppe – er materialet alderssvarende?
- Hvilke tekster er valgt, og hvilke andre medier kan trækkes ind?

Generelt gælder for det for CFU'ernes valg af læremidler, at viden og erfaring om materialers anvendelighed har stor betydning. CFU-konsulenterne er lærere og sammen med de øvrige medlemmer i materialeudvalget

ne diskuteres læremidlernes anvendelighed. På de CFU'er, som ikke har nedskrevne kriterier, kommer de uskrevne kriterier til udtryk gennem diskussioner om læremidlernes anvendelighed.

I 2005 opstillede et udvalg nedsat af CFU'erne i Danmark nogle overordnede kriterier for det fælles materialevalg (opdateret i 2008), se bilag. Kriterierne stillede krav til det pædagogisk/didaktiske, det faglige, det fysiske udtryk og det praktisk håndterbare. Disse kriterier går igen i ovennævnte resultater fra undersøgelsen.

Nogle af CFU'erne gør brug af skemaer ved læremiddelvalget. Skemaerne bliver anvendt i forbindelse med materialevalgsmøderne. Fx læser to af medlemmerne den samme bog og udfylder skemaerne, som så danner udgangspunkt for drøftelse på materialevalgsmøderne. Skemaerne indeholder punkter som relation til fag, pædagogisk udvikling, relation til Fælles Mål og udviklingstendenser.

Er der efter CFU'ernes vurdering behov for nye koncepter for vurdering af læremidler?

Besvarelserne giver udtryk for, at vurderingen er en dynamisk proces og derfor skal vurderingskriterierne løbende justeres. Rundt i hele landet lægges CFU'er sammen og mange benytter lejligheden til at tage vurderingskriterierne og procedurerne for valg af læremidler op til drøftelse.

CFU'erne er specielt opmærksomme på de projekter, som er i gang under læremiddel.dk, da de kan give nye ideer

og dimensioner til vurdering af læremidler. Vi har i Danmark haft tradition for vurdering af læremidler ud fra et fagdidaktisk perspektiv og ikke for systematisk at arbejde med læremiddelvurdering, som bygger på et teoretisk grundlag.

Jens Jørgen Hansen fra Læremiddel.dk har udarbejdet en model for læremiddelvurdering, som bygger dels på læremiddelbegrebet og dels på evalueringsteori². Mange af de spørgsmål, som dukker op i forbindelse med vurdering af læremidler kender vi fra evalueringsteorien:

- Hvad er evalueringens genstand?
- Hvilken metode skal man benytte for at indsamle viden?
- Hvilke værdier bygger evalueringens kriterier på?
- Hvad skal evalueringen anvendes til?

Jens Jørgen Hansen har udarbejdet en model for læremiddelvurdering, som indeholder de nævnte fire dimensioner:

- 1) Viden og genstandsfelt
- 2) Læremiddelvurdering
- 3) Værdier
- 4) Anvendelse

De fire dimensioner indgår i følgende fire evalueringsmodeller:

- Den planlægningsorienterede læremiddelvurdering
- Den praksisorienterede læremiddelvurdering
- Den professionsfaglige læremiddelvurdering
- Den skolekulturelle læremiddelvurdering

Læremiddelvurderingen er meget kompleks med mange facetter. Vurderingerne anvendes med forskellige formål og anvendes på forskellig vis af forskellige interessenter. Spørgsmålet om vurdering handler om, hvem der skal bruge evalueringen, hvad den skal bruges til, og hvornår den skal bruges.

Vurdering af læremidler og formidling af disse er et af CFUs kerneområder, så der er ofte behov for at diskutere og videreudvikle kriterierne.

Ét CFU giver udtryk for vigtigheden af, at læremidler aldrig må ende med at blive vurderet ud fra et afkrydsningssystem. Det er samspillet af mange facetter ved et læremiddel, der er vigtig. Der skal være plads til mangfoldigheden og de muligheder, det giver.

Læremiddelvalget foretages inden for rammen af gældende lovgivning og vejledning inden for det enkelte fag og i samspil med andre fag. Læremiddelvalget skal have fokus på læring, og læringen skal ses i krydsfeltet af didaktiske muligheder, lærerens undervisning og elevens arbejde.

Indgår vurderingen af læremidler i den måde CFU formidler på?

Konsulenterne udarbejder pædagogiske noter, som placeres i søgebasen. På konsulentmøder diskuteres ofte, hvordan CFU bedst kan rådgive og vejlede lærerne. Konsulenterne er meget bevidste om at inddrage Fælles Mål og at spejle læremidlet i forhold til de opstillede kriterier, men det foregår altid i et samspil med læreren og ud fra lærerens ståsted. På CFU'erne arbejdes

der med det pædagogiske rum i relation til formidling, både hvad angår udstillinger, hjemmesider og mødet med læreren.

Et andet CFU anfører, at der på basis af vurderingerne indskrives kommentarer og beskrivelser af materialet i det pædagogiske notefelt. Desuden indskrives målgruppe, emneord, fag, trinmål og anvendelighed. Relevante links og henvisninger til andre tilsvarende materialer indgår ligeledes.

Landsstandarder

Der er på landsplan udarbejdet nogle vejledende landsstandarder. Hensigten er at opnå et ensartet serviceniveau over for brugerne i hele landet. På alle CFU'er arbejdes der med selvevaluering i relation til landsstandarderne. Denne evaluering er med til at give en bevidsthed om status for CFU'ernes formidling, igangværende projekter og fremadrettet at igangsætte udviklingsprojekter.

Ifølge "Landsstandarder for CFU 2009"³ kan man læse følgende om den pædagogiske konsulentordning:

Formålet med den pædagogiske konsulentordning er at bidrage til skolernes og lærernes overvejelser og kvalificering af deres kerneydelser over for eleverne, kollegerne, forældrene og den omgivende forvaltning.

I afsnit b står der desuden:

Konsulenterne ved CFU skaber et pædagogisk rum for brugers faglige, didaktiske og pædagogiske overvejelser, dvs. indhold og form tilpasses de

forskellige målgrupper. Det pædagogiske rum tilbydes brugerne enten som vejledning, rådgivning vedrørende undervisningsmidler, kurser eller begge dele.

Det primære i denne ordning er distributionssamlingen (udlåns-samlingen, klassesætsamlingen), som tilrettelægges efter bestemte kriterier som supplement til den enkelte institutions egen samling.

Distributionssamlingen er som tidligere nævnt sammensat efter et **bredt syn** på undervisningsmidler og udstyr til brug i undervisningen, der kan tilfredsstille brugerens behov for variation og nytænkning inden for relevante og opdaterede typer af tilgængelige undervisningsmidler og udstyr.

Distributionssamlingen kan omfatte alle materialetyper og er et inspirerende supplement til institutionernes egne samlinger. Brugeren kan således forvente adgang til spændende og udviklende undervisningsmidler og -udstyr frem for egentlige grundmaterialer til undervisningen. Der er samspil og koordinering mellem informationssamlingens formidling af undervisningsmidler og beholdningen i distributionssamlingen, så brugerens inspiration fra informations-samlingen kan i væsentligt omfang omsættes til konkrete udlån fra distributionssamlingen.

Det er i relation til landsstandarderne vigtigt, at CFU'erne har nogle ensartede vurderingskriterier, der danner grundlag for anskaffelser til distributionssamlingen, og at indkøbte materialer

beriges med pædagogiske noter, som vedhæftes den pågældende post i det elektroniske katalog, således at låneren oplyses om materialets pædagogiske og didaktiske muligheder.

Fremtidige tiltag i forbindelse med læremiddelformidling på CFU'erne

Netop nu på CFU'erne er "alt i spil", fordi CFU'erne over hele landet bliver lagt sammen i større enheder. Geografisk bliver de fleste på deres hidtidige adresser, men der samarbejdes og baser sammenkøres. CFU'erne benytter derfor lejligheden til at sætte materialevalget og læremiddelformidlingen i spil og igangsætte udviklingsprojekter.

På landsplan arbejdes der endvidere med fælles pædagogiske noter, som skal berige læremidlerne og kvalificere lånet. De pædagogiske konsulenter skal skrive en pædagogisk note til det indkøbte læremiddel, som så kan ses, når læreren logger ind og vil låne læremidlet. De pædagogiske noter gælder alle kategorier af læremidler. Det foreløbige oplæg lyder på at beskrive et materiale, 6 – 8 linjer, så det beriger lærerens didaktiske overvejelser. Noten skal være en værdifuld oplysning for den faglærer, der skal have et hurtigt, enkelt og klart billede af, hvordan materialet kan anvendes. Hvis der kan laves en relevant og meningsfuld henvisning til Fælles Mål, skal det være en del af noten.

Det er vigtigt at have vurderingskriterier på CFU'erne. Formelle drøftelser af vurderingskriterier

på et mere systematisk grundlag er med til at øge refleksionen i forbindelse med vurdering af læremidlerne. Samtidig skal vi på CFU'erne tilgodese det brede syn på læremidler og udstyr til undervisningen og her viste Jens Jørgen Hansens evalueringsmodeller da også, at læremiddelvurdering er en meget kompleks aktivitet, så vi kan ikke vælge én model, men må nødvendigvis have flere i spil.

Litteratur

Hansen, Jens Jørgen, 2008: "Læremiddelvurdering i skolen", Tidsskriftet Læremiddeldidaktik. <http://www.emu.dk/gsk/skolebib/uv/materialer/index.html>
Landsstandarder for CFU 2009. En arbejdsgruppe nedsat af CFU'erne udarbejdede landsstandarderne fra 2007-2009. www.landsstandarder.dk

Bilag 1

Undersøgelse af kriterier for valg af læremidler.

CFU:

Besvarelsen er formuleret af	Stilling/funktion i forbindelse med materialevalg
Navn:	
Navn:	

Hvilke kriterier ligger til grund for valg af læremidler?

Beskriv processerne i prosaform. Jeg vil efterfølgende sætte besvarelsene i system. Ved tvivsspørgsmål vil det enkelte CFU blive kontaktet.

Vedlæg bilag i form af vurderingskriterier for jeres CFU, læremiddelprofil, skemaer ol.

1. Organisering af læremiddelvalget til brug i undervisningen.

a. Hvilke materialeudvalg findes på jeres CFU?
--

67

b. Hvem sidder i materialeudvalget (skolebibliotekarer, konsulenter, administrative medarbejdere, lærere, andre)?

c. Hvem træffer beslutninger om indkøb?

d. Hvilken rolle har materialeudvalget (tager beslutninger, indstillinger)
--

e. Er der nedskrevne procedurer for læremiddelvalget?

2. Vurderingskriterier for valg af læremidler.

a. Hvilke generelle vurderingskriterier lægger I til grund for udvælgelse af materialer?

b. Findes der vurderingskriterier for bestemte fag, hvis ja, hvilke?

c. Findes der vurderingskriterier til bestemte læremiddeltypen (lærebøger, digitale læremidler, laborative materialer, værkstedskasser andet), hvis ja, hvilke?

d. Hvis der ikke ligger faste vurderingskriterier til grund for valg af læremidler, hvordan udvælger I så læremidler?

3. Hvilke overvejelser ligger til grund for jeres vurderingskriterier?

4. Er der efter jeres vurdering behov for at udvikle nye koncepter for vurdering af læremidler?

5. Indgår jeres vurdering af læremidler i den måde I formidler på?

Bilag 2

I 2005 opstillede et udvalg nedsat af CFU'erne i Danmark følgende overordnede kriterier for det fælles materialevalg (opdateret i 2008)

Pædagogiske- /didaktiske kriterier:

- Tilgodese Fælles Mål for folkeskolens fag og fagområder
- Støtte bestemte læringsformer
- Støtte forskellige læringsstile
- Støtte eksperimenter
- Støtte fællesoplevelser
- Støtte projektarbejdsformen
- Vække elevernes interesse for at tilegne sig viden og indsigt
- Styrke elevens læselyst
- Være aktiverende og igangsættende

Faglige kriterier:

- Tilgodese indsatsområder på den enkelte skole
- Tilgodese fokusområder
- Faglig korrekthed

Andre kriterier:

- Materialer som er for dyre til lokal anskaffelse
- "Smalle" materialer
- Grundlæggende være en fornyelse i samlingen

- Kunne bruges i undervisningen i en begrænset periode
- Være egnet til distribution
- Generelle kriterier og specifikke kriterier for de enkelte fag
- Bred samling

Krav til fysiske udtryk (formatstørrelser, holdbarhed, indbinding etc.):

- Varierede
- God kvalitet
- Funktionalitet/holdbarhed
- Papir/indbinding
- Typografi/overskuelighed
- Layout/billede/tekst

Praktiske forhold:

- Arbejdsmiljøhensyn (max 15 kg)
- Skal være fysisk håndterbar

Digitale materialer:

- Godkendt til udlån
- En vis grad af interaktivitet og respons
- Brugervenlighed

Altså nogle overordnede og praktiske betragtninger vedrørende anskaffelse.

¹ Emu.dk

² Hansen 2009

³ Landsstandarder 2009

